

Morele strijd met boeiend spel gebracht

Recensie

Wiggele Wouda

„Deze stad is verjoodst! Ons eigen volk wordt door de joden overschaduwd!” Itzik Finkestein kijkt verbaasd en luistert verbijsterd naar wat zijn vriend en collega-ober Max Schulz net zei. „Maar hier in Wieshalde wonen slechts 99 joden op 33.000 Duitsers?” Dan valt Schulz stil en komt met een drogreden aanzetten („Het is toch zo, zeg nu zelf. Kijk om je heen in het centrum!”) om zijn gelijk te bewijzen. De kanker van het antisemitisme heeft dan zijn werk al lang gedaan en woekert voort. Voor kapperszoon Finkestein is er dan geen ontkomen meer aan.

In het toneelstuk *De nazi en de kapper* volgen we in grote lijnen de ontwikkelingen van Max Schultz, als antisemiet, als Duitser, als kampbewaker in het vernietigingskamp Laubwalde tegen de achtergrond van het nazisme. En we volgen vooral hoe hij overleeft, aan het einde van de oorlog en doorgemoedereerd de identiteit aanneemt van een van zijn slachtoffers, zijn vroegere vriend Itzik Finkestein. Hij overleeft (dankzij zijn joodse uiterlijk) en wordt in Israël een gerespecteerd man die deelneemt aan de gemeenschap met een bloeiende kapsalon. Alleen het verleden begint aan hem te vreten en hij zal uiteindelijk ten ondergaan aan de doodsangst, eerder dan aan de dood zelf.

Het is een boeiend spel dat René van 't Hof en René Groothof laten

zien in een eenvoudig restaurantdecor. Beide topacteurs zijn doordrongen van de betekenis van zo een beladen toneelstuk dat door Helmer Woudenberg voor toneel bewerkt is. En dat is te merken ook, want de hapklare brokken die als een gewetenspuzzel in elkaar geschoven worden zijn Woudenbergiaans: met humor

en satirische gerelativeerd, op feiten gebaseerd, met passie gespeeld en met een zelfreflectie die raakt.

Met name Van 't Hof weet als Itzik en later als de oude rechter met zijn spel je te verbazen in een gevoelige eenvoud van schoonheid zonder dat de lach domineert. Gewoon met een gebaar, een manier van kijken of hoe

hij de hoed draagt van de oude rechter met gebogen schouders. Fantastisch om te zien zonder Groothof, die Shulz voor zijn rekening neemt, tekort te doen.

Waar het toneelstuk zich wezenlijk onderscheidt van de roman van Edgar Hilsenrath uit begin jaren negentig van de vorige eeuw, is niet de

satire; dat wordt in beide kunstvormen als een warme en dragelijke jas gepresenteerd. Maar in de roman wordt het nazificatieproces (het geleidelijk meehuilen met de wolven) veel meer geïllustreerd en levend beschreven. Soms in detail. En dat maakt de roman iets betekenisvoller. Hilsenrath weet het nazisme als

Scène uit *De nazi en de kapper* door René van 't Hof (links) en René Groothof. Foto: Stephan van Hesteren

Hilsenrath weet het nazisme als sluipmoordenaar neer te zetten en dat ontbreekt hier

sluipmoordenaar neer te zetten in een gemeenschap die haar ogen uitkijkt wat er gebeurt met de medemens, maar er niets tegen onderneemt. Het toneelstuk daarentegen weet die brug niet te slaan. Het verliest daarmee een beetje van de inhoud die tot slot wel goed de morele strijd laat zien in een aangename regie, tussen goed en kwaad, tussen leven en overleven.

De nazi en de kapper door René van 't Hof en René Groothof in *De Lawei* in Drachten, zo'n 100 bezoekers